

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย

บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 43 2540 :12) รัฐได้เปิดโอกาสให้ชุมชนไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการ หน่วยงานอื่นๆ ชุมชนและประชาชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมได้เข้ามาดำเนินงานทางการศึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดการศึกษา

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานหนึ่งของรัฐที่จัดให้มีอยู่ทุกชุมชนของประเทศเพื่อการศึกษาของคนในชาติ แม้ว่าการศึกษาระดับนี้จะเป็นหน้าที่รับผิดชอบของรัฐโดยตรงก็ตามกลุ่มบุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการ ครอบครัว ประชาชนและสถาบันสังคมมีบทบาทเข้าร่วมในการจัดการศึกษาได้หลายประการ ดังที่ นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ (2540 : 57) กล่าวว่า “โรงเรียนในฐานะเป็นสังคมหน่วยหนึ่งของสังคมใหญ่ มีหน้าที่ให้ความรู้ ส่งเสริมและพัฒนาสมาชิกที่ดีมีประสิทธิภาพให้กับสังคมและได้รับความไว้วางใจจากผู้ปกครองส่งบุตรธิดาเข้ามาศึกษาหาความรู้ เพราะฉะนั้นผู้ประกอบการจึงควรที่จะทราบและเข้าใจและให้ความร่วมมือสนับสนุนทั้งทางด้านกำลังเงิน กำลังกายและกำลังปัญญาเพื่อความเจริญก้าวหน้าของโรงเรียนอันจะช่วยให้การศึกษาของบุตรหลานก้าวหน้าและมีคุณภาพ มีประสิทธิภาพสูงขึ้น”

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดปรัชญาและทิศทางการศึกษาที่ต้องการเห็นการมีส่วนร่วมทุกส่วนของสังคมในการจัดการศึกษา เพื่อให้เกิดผลต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างสูงสุด จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่โรงเรียนและทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันสนับสนุน ทั้งบุคคลและงบประมาณตามแนวคิดการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน คือการบริหารจัดการตามความต้องการและจำเป็นของสถานศึกษา โดยให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาอย่างใกล้ชิด ผู้ปกครองนักเรียนและชุมชนมีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษาโดยตรง จึงต้องมีหน้าที่ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ และร่วมประเมิน โดยมุ่งหวังเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชนให้มากที่สุด นอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดสาระสำคัญเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมดังปรากฏในมาตรา 24 (6) ที่ระบุไว้ว่า การจัดการเรียนรู้ให้เกิด

ได้ตลอดเวลาและทุกสถานที่ที่มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 : 20)

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ได้แก่ ด้านสถานภาพของผู้ปกครอง ด้านความเชื่อมั่นในบทบาทของสถานศึกษา และด้านรูปแบบการสื่อสาร (ชูเกียรติ ภัยดี , 2536 : 19 – 21) ซึ่งทำให้เกิดอำนาจ ในการส่งเสริมกิจกรรมของการมีส่วนร่วม หมายถึงการที่ ผู้ปกครองสามารถกำหนดเป้าหมาย วิธีการและผลประโยชน์ของการดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียนได้ และการมีส่วนร่วมของชุมชนของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาจะต้องให้ชุมชนเป็นหลักในการพัฒนา กิจกรรมต้องเริ่มจากพื้นฐานปัญหาของชุมชน สังคม จึงจะทำให้การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จากผลการประเมินผลการจัดการศึกษา ตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ของสถานศึกษาในเครือข่ายโรงเรียนทุ่งหวด ในมาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา ผลการประเมินพบว่า กิจกรรมการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน และการได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชน ในการจัดการศึกษาอยู่ในเกณฑ์ที่ ไม่น่าพึงพอใจ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา , 2549 : 19)

สอดคล้องกับผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของหน่วยศึกษานิเทศก์ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 , 2547 : 36) พบว่าการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในเครือข่ายทุ่งหวด เกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาน้อย

จากข้อมูลดังกล่าว จึงแสดงให้เห็นว่าผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในเครือข่ายทุ่งหวด ยังไม่สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองอย่างแท้จริง และมีลักษณะที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาคุณภาพของการจัดการศึกษาโดยรวม ประชาชนส่วนใหญ่น่าจะยากจน ต้องย้ายที่ทำงานบ่อย ๆ ทำให้เด็กในเขตบริการของโรงเรียนต้องย้ายติดตามผู้ปกครองไปด้วย เด็กบางคนไม่มีชื่อในทะเบียนราษฎร์ (ทร.14) ดังนั้นกล่าวได้ว่าการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในเครือข่ายทุ่งหวด จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน และความพยายามในการมีส่วนร่วมตั้งอยู่บนพื้นฐานของโรงเรียนฝ่ายเดียว ยังไม่ได้ศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาที่แท้จริงของชุมชน การที่โรงเรียนขาดข้อมูลดังกล่าวเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการวางแผนและปรับปรุงการบริหารของโรงเรียน เพื่อเป็นการแก้ปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม ได้แก่ ปัจจัยทางด้านสถานภาพของผู้ปกครอง ปัจจัยด้านความเชื่อมั่นในบทบาทของ

สถานศึกษา และปัจจัยด้านการติดต่อสื่อสารระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครอง กับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา ของสถานศึกษาในเครือข่ายทุ่งทวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สงขลา เขต 3 เพื่อให้ทราบถึงตัวแปรที่มีผลต่อการนำไปใช้พัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา อันนำไปสู่คุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในพื้นที่ดังกล่าว ให้มีคุณภาพมาตรฐาน สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา และการประกันคุณภาพการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยด้านความเชื่อมั่นในบทบาทของสถานศึกษา การติดต่อสื่อสารระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครอง และระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา ของสถานศึกษาในเครือข่ายทุ่งทวด
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสถานภาพของผู้ปกครอง ความเชื่อมั่นในบทบาทของสถานศึกษา และการติดต่อสื่อสารระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครอง กับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

1. ขอบเขตของเนื้อหา
 - 1.1 การวิจัยนี้ มุ่งศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในเครือข่ายทุ่งทวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลาเขต 3 ครอบคลุมปัจจัย 3 ด้าน คือ
 - 1.1.1 ปัจจัยด้านสถานภาพของผู้ปกครอง
 - 1.1.2 ปัจจัยด้านความเชื่อมั่นในบทบาทของสถานศึกษา
 - 1.1.3 ปัจจัยด้านการติดต่อสื่อสารระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครอง
 - 1.2 ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา ครอบคลุมเนื้อหา 5 ด้าน คือ
 - 1.2.1 ด้านการกำหนดนโยบายและการวางแผน
 - 1.2.2 ด้านการบริหารวิชาการ
 - 1.2.3 ด้านการบริหารบุคลากร
 - 1.2.4 ด้านการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา

1.2.5 ด้านการตรวจสอบการบริหารจัดการ

ขอบเขตของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ขอบเขตของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียน ในเครือข่าย ทูงทวด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 ปีการศึกษา 2550 ในช่วงชั้นที่ 1 ได้แก่ ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1-3 และช่วงชั้นที่ 2 ได้แก่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 800 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียน ในเครือข่ายทูงทวด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 ในช่วงชั้นที่ 1 ได้แก่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 และช่วง ชั้นที่ 2 ได้แก่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ได้มาโดยวิธีกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปเครซี มอร์แกนและการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จำนวน 267 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมมี 3 ปัจจัย คือ

3.1.1. ปัจจัยด้านสถานภาพผู้ปกครอง

1) การศึกษาแบ่งเป็นระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรีและสูงกว่า
ปริญญาตรี

2) ตำแหน่งทางสังคมและไม่มีตำแหน่งทางสังคม

3.1.2 ปัจจัยด้านความเชื่อมั่นในบทบาทของสถานศึกษา

3.1.3 ปัจจัยด้านการติดต่อสื่อสารระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครอง

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาใน 5 ด้าน
ต่อไปนี้

3.2.1 ด้านการกำหนดนโยบายและการวางแผน

3.2.2 ด้านการบริหารวิชาการ

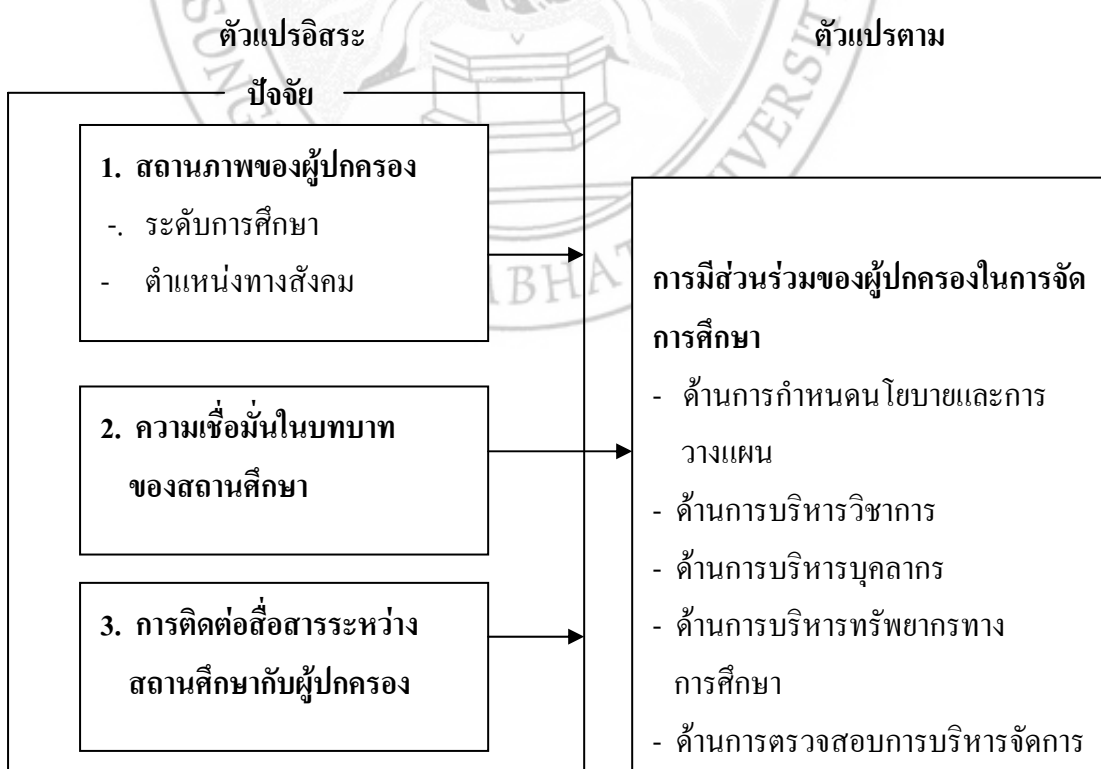
3.2.3 ด้านบริหารบุคลากร

3.2.4 ด้านการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา

3.2.5 ด้านการตรวจสอบการบริหารจัดการ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในเครือข่ายทุ่งทวด สังกัดสำนักงานพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 โดยผลการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องปรากฏ ตามแนวคิดของ (เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง, 2536:28) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมได้แก่ สถานภาพของผู้ปกครอง และ แนวคิดของ (ปาริชาติ วัลย์เสถียร และคณะ, 2543:48) ในเรื่องความเชื่อมั่นในบทบาทของสถานศึกษา รวมทั้งแนวคิดของ (อารี เพชรผุด, 2530:35) ได้กล่าวถึงการสื่อสารว่า รูปแบบของการสื่อสาร เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษานอกจากนี้ข้อเสนอของรายงานการวิจัยของ (วิจิต นันทสุวรรณ และจันทน์ แรกพินิจ, 2541 : 73) ที่เสนอให้รัฐกระจายอำนาจทางการศึกษารอบคลุมทั้งด้านการกำหนดนโยบาย การวางแผนการบริหารวิชาการ การบริหารบุคลากร ร่วมทั้งการสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษา และการตรวจสอบการบริหารจัดการ และจากสถานภาพของผู้ปกครองในแต่ละชุมชน มีสถานภาพของผู้ปกครองหลากหลาย ในเรื่องระดับการศึกษา และตำแหน่งทางสังคม รวมทั้ง ความเชื่อมั่นในบทบาทของสถานศึกษาแต่ละชุมชน อาจจะมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองในแต่ละชุมชน ดังนั้นจากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยด้านสถานภาพของผู้ปกครอง ความเชื่อมั่นในบทบาทของสถานศึกษาและการติดต่อสื่อสารระหว่างสถานศึกษาและผู้ปกครองมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในเครือข่ายทุ่งทวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลาเขต 3

นิยามคำศัพท์เฉพาะ

1. ปัจจัยที่สัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วม หมายถึง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา สำหรับสถานศึกษาในเครือข่ายทุ่งทวด ประกอบด้วยปัจจัย 3 ด้าน คือ

1.1 ปัจจัยด้านสถานภาพของผู้ปกครอง หมายถึง ระดับการศึกษาของผู้ปกครองและตำแหน่งทางสังคม

1.2 ปัจจัยด้านความเชื่อมั่นในบทบาทของสถานศึกษา หมายถึง ความเชื่อมั่นของผู้ปกครองที่มีต่อบทบาทการดำเนินการด้านต่างๆ ของสถานศึกษา คือด้านวิชาการ ด้านอาชีพแก่ชุมชน ตลอดจนการให้บริการด้านต่างๆ แก่ชุมชน เช่น การบริการทางวิชาการ การให้คำปรึกษาแนะนำแก่ชุมชน บริการอาคารสถานที่หรือวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ตามกำลังความสามารถของสถานศึกษา

1.3 ปัจจัยด้านการติดต่อสื่อสารระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครอง หมายถึง การติดต่อสื่อสารที่แสดงถึงการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครองด้วยวิธีสื่อสารรูปแบบต่างๆ เช่น ออกหนังสือเชิญประชุม จดหมาย ข่าวประชาสัมพันธ์ เสียงตามสาย ฯลฯ

2. การจัดการศึกษา หมายถึง การดำเนินกิจกรรมต่างๆ จากบุคคลหลายฝ่ายเพื่อให้กิจการของสถานศึกษาเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านการกำหนดนโยบายและการวางแผน ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านบริหารบุคลากร ด้านบริหารทรัพยากรทางการศึกษา และด้านการตรวจสอบการบริหารจัดการ

3. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา หมายถึง บทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ และร่วมประเมิน การจัดการศึกษา ทั้ง 5 ด้าน มีรายละเอียด ดังนี้

3.1 ด้านการกำหนดนโยบายและการวางแผน หมายถึง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการกำหนดนโยบายการจัดการศึกษา และวางแผนการจัดการศึกษาในโรงเรียนร่วมกับสถานศึกษา

3.2 ด้านการบริหารงานวิชาการ หมายถึง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ในการจัดทำหลักสูตรของโรงเรียน การสนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ในการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับผู้เรียน การจัดกิจกรรมสนับสนุนในการเรียนรู้ของนักเรียน

3.3 ด้านบริหารบุคลากร หมายถึง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง โดยให้ข้อคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะ ในการบริหาร ด้านอัตรากำลัง การสรรหา การคัดเลือก การให้รางวัล และการลงโทษผู้บริหารในสถานศึกษา

3.4 ด้านบริหารทรัพยากรทางการศึกษา หมายถึง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองใน การสนับสนุนเงินทุนทางการศึกษา วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ในการจัดการศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนมีคุณภาพ และได้มาตรฐาน

3.5 ด้านการตรวจสอบการบริหารจัดการ หมายถึง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการตรวจสอบการบริหารจัดการของโรงเรียน เกี่ยวกับการใช้เงินงบประมาณของโรงเรียน ในกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการจัดการศึกษา การตรวจสอบการใช้สื่อการเรียนการสอน อย่างมีประสิทธิภาพ การตรวจสอบการให้รางวัลและลงโทษข้าราชการครู ผู้บริหารให้เป็นอย่างยุติธรรม

4. ผู้ปกครอง หมายถึง บิดา มารดา หรือผู้ที่มีส่วนรับผิดชอบอุปการะเด็กที่บ้าน ขณะศึกษาอยู่ในสถานศึกษาของเครือข่ายทุ่งหวด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 ปีการศึกษา 2550 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3, 2550 :14)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทำให้ทราบถึงระดับและปัจจัยที่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา สนับสนุน ส่งเสริม ประสานงาน และอำนวยความสะดวกให้การปฏิบัติงานของสถานศึกษา เป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป